

Juraj Brozović, mag. iur., asistent na Katedri za građansko procesno pravo
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

ARBITRAŽNI PLATNI NALOZI KAO METODACERTIFIKACIJE NESPORNIH TRAŽBINA*

UDK: 347.95 : 336

Prethodno znanstveno priopćenje

Sustavi za certifikaciju nespornih tražbina usmjereni su na to da vjerovnik na čim brži i učinkovitiji način dobije pravomoćnu i ovršnu potvrdu postojanja svoje tražbine. U hrvatskoj trenutno postoji četiri paralelna sustava za certifikaciju. Jedan od njih je i institut arbitražnih platnih naloga koji predstavlja posebnost hrvatske procesne tradicije. Nakon pregleda osnovnih argumenata istaknutih u raspravi o kompatibilnosti arbitraže i platnih naloga, u ovom se radu razmatra utjecaj postojanja višestrukih i konkurentnih sustava certifikacije na prava vjerovnika i dužnika te predlaže rješenje za njihovo usklađenje.

Ključne riječi: arbitraža, platni nalozi, certificiranje nespornih tražbina

1. UVOD

Arbitražni platni nalozi posebnost su hrvatske procesne tradicije.¹ Od početka svojeg postojanja crpe inspiraciju iz svojeg sudskog pandana - platnih naloga iz Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP).² Posljedično, oni dijele i funkciju, a to je certifikacija

* Ovaj rad je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom br. 6988.

¹ Zoroska-Kamilovska, T., Arbitražno pravo, Praven fakultet Jystinijan Prvi, Skopje, 2015., str. 267. Prvi puta pojavili su se u Pravilniku o izbranom sudu Privredne komore SR Hrvatske (Narodne novine, br. 48/66). Nakon što je njihovu zakonitost potvrdio i Ustavni sud Jugoslavije (v. Odluka o ocjeni zakonitosti člana 30. Pravilnika o Izbranom sudu Privredne komore SR Hrvatske od 8. srpnja 1969., posl. br. U-147/69, Službeni list FNRJ, br. 32/69, posebno t. II.2. - 3.), arbitražni platni nalozi preuzeti su, u doradenom obliku, i u novi istoimeni Pravilnik (Narodne novine, br. 19/85). Tada je izdavanje platnih naloga preneseno na predsjednika sudišta, a uređeni su i pravo na prigovor te postupak povodom prigovora. Te su se odredbe, u više ili manje neizmijenjenom obliku, zadržale do današnjih dana. U odnosu na rješenje iz osamdesetih godina prošlog stoljeća, današnji članak 57. Pravilnika o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore (Narodne novine, br. 129/15; dalje: Zagrebačka pravila) samo je ograničio predmet raspravljanja po uzoru na parnični postupak te isključio izdavanje platnih naloga u sporovima s međunarodnim obilježjem, što je važna razlika u odnosu na razdoblje 2002. do 2011. U posljednjim izmjenama nadležnost za izdavanje platnih naloga prenesena je i na potpredsjednike (članak 11. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore; Narodne novine, br. 50/17)

² Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/2008, 84/08, 123/08, 57/2011, 25/13 i 89/14. Arbitražni platni nalog može se izdati samo ako su za to ispunjene pretpostavke propisane ZPP-om (članak 57. Zagrebačkih pravila). Najvažnija među njima, svakako je i pravni interes za izdavanje platnog naloga.

nespornih tražbina.³ Sustavi za certifikaciju nespornih tražbina usmjereni su na to da vjerovnik na čim brži i učinkovitiji način dobije pravomoćnu i ovršnu potvrdu postojanja svoje tražbine. Takav je sustav prikladan kad do neispunjenja ne dolazi zbog spora, već zbog financijskih poteškoća i sličnih razloga.⁴ Naravno, postojanje spora prije pokretanja postupka može biti neizvjesno, ali tada je na vjerovniku da pažljivo procijeni vjerojatnost (uspješnog) osporavanja tražbine, uzimajući u obzir i potencijalne troškove. Stoga je sustav certifikacije neprikladan u situacijama kad je tražbina već osporena ili ako je to, na temelju okolnosti koje su vjerovniku poznate, vjerojatno.

Ako sustave certifikacije shvatimo na taj način, možemo primijetiti da u Hrvatskoj istovremeno postoji čak četiri konkurentna sustava certifikacije nespornih tražbina.⁵ Uz sudske i arbitražne naloge, istu funkciju ima i rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave koje se donosi prema odredbama Ovršnog zakona (dalje: OZ).⁶ Nadalje, od kada je Hrvatska članica u Europskoj uniji, postoji mogućnost izdavanja i europskih platnih naloga prema Uredbi (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog (dalje: Uredba o platnom nalogu).⁷

Nakon pregleda osnovnih argumenata istaknutih u raspravi protivnika i pobornika arbitražnih platnih naloga, u ovom se radu razmatra utjecaj postojanja višestrukih i konkurentnih sustava certifikacije na prava vjerovnika i dužnika te predlaže rješenje za njihovo usklađenje.

2. KOMPATIBILNOST ARBITRAŽE I PLATNIH NALOGA

U literaturi nema jedinstvenog stava o izdavanju platnih naloga u okviru arbitražnog postupka. U dijelu literature arbitražni su platni nalozi naišli na kritički odmak.

Tako se protiv arbitražnih platnih naloga ističe da se oni ne podudaraju s definicijom pravorijeka u smislu Zakona o arbitraži (dalje: ZA)⁸ jer ne predstavljaju odluku o sporu između stranaka, a problematizira se i činjenica da stranke ne mogu utjecati na izbor arbitra koji će izdati arbitražni platni nalog.⁹ Oni su nekompatibilni s pravilom o prešutnoj prorogaciji nadležnosti iz članka 7. stavka 5. ZA.¹⁰ Najozbiljniji prigovor

³ Uzelac, A., Bratković, M., Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu, u: Rijavec, V. et al. (ur.), Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja. Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Pravni fakultet, Split, 2015., str. 82.

⁴ *Ibid.*, str. 81-82. Tada govorimo o tzv. nepravim sporovima (Galič, A., Payment Order Procedure and Arbitration, Croatian Arbitration Yearbook, vol. 19, 2012., str. 41).

⁵ U širem smislu bi se moglo govoriti i o nekim dodatnim sustavima certifikacije jer sličan učinak kao platni nalog mogu imati i određeni instituti u okviru redovitog parničnog postupka, kao što je to presuda zbog ogluhe.

⁶ Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17.

⁷ SL 2012., L 351, str. 1 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, pogl. 19, sv. 11, str. 289).

⁸ Narodne novine, br. 88/01.

⁹ Sajko, K., Arbitral Awards: A Comparative Analysis and Deficiencies of the Croatian Solutions and Proposals De lege ferenda, Croatian Arbitration Journal, vol. 18, 2011., str. 43.

¹⁰ Galič, *op. cit.* u bilj. 4, str. 53-54. Usp. Sajko, *ibid.*, str. 43.

arbitražnim platnim nalogima odnosi se na njihovu potencijalnu nepodudarnost s načelom saslušanja stranaka. Naime, oni se donose bez prethodnog saslušanja dužnika pa o kakvoći dostave i vremenu raspoloživom za ulaganje prigovora ovisi hoće li dužnikova prava biti povrijeđena.¹¹

S druge strane, u prilog arbitražnim platnim nalogima ističe se da je riječ o institutu koji značajno ubrzava postupke u nespornim predmetima. Kao odgovor na glavne prigovore izdavanju arbitražnih platnih naloga, ističe se da i platni nalog predstavlja pravorijek, s obzirom da je riječ o odluci o meritumu. Nadalje, stranke izborom Zagrebačkih pravilapristaju na mogućnost da predsjednik Stalnog arbitražnog sudišta izda platni nalog, a u slučaju postojanja spora njihovo je pravo na izbor arbitara neokrnjeno. U praksi se arbitražni platni nalozi ne donose ako prethodno nije sklopljen arbitražni sporazum. Dužnikovo pravo na obranu nije dovedeno u pitanje jer on može izjaviti prigovor, a i donošenje odluke bez održavanja ročišta nije nepoznato u arbitražnoj praksi. Isto bi se moglo reći i za prenošenje pojedinih sudskih ovlasti na arbitražu, s obzirom da u današnje vrijeme arbitri imaju mogućnost izdavati privremene mjere.¹²

Iako je riječ o institutu koji se koristi razmjerno rijetko, on ne predstavlja mrtvo slovo na papiru. Od 2009. do 2016. izdavali su se i u sporovima s međunarodnim i bez međunarodnog obilježja. Ukupno je izdan 61 arbitražni platni nalog.¹³ Usporedi li se ta brojka s drugim sustavima certifikacije nespornih tražbina,¹⁴ njihov je značaj ipak zanemariv. S obzirom na probleme koji proizlaze iz konkurencije različitih sustava certifikacije nespornih tražbina o kojima govorimo u nastavku, opravdano je postaviti pitanjeima li od njihovog izdavanja višeštete ili koristi.

3. POSLJEDICE KONKURENCIJE RAZLIČITIH SUSTAVA CERTIFIKACIJE NESPORNIH TRAŽBINA

3.1. UTJECAJNA PRAVA VJEROVNKA: PROBLEM NEUSKLAĐENOSTI RAZLIČITIH SUSTAVA CERTIFIKACIJE

U redovitim okolnostima, kad nije ugovorena arbitraža kao način rješavanja spорова, vjerovniku na raspolaganju stoji nekoliko mogućnosti. Ako dužnik svojevóljno ne ispuni dugovanu tražbinu, vjerovnik je ovlašten pokrenuti parnični postupak po čijem će pravomoćnom završetku raspolagati ovršnom ispravom na temelju koje će biti mo-

¹¹ Galič, *ibid.*, str. 49-51.

¹² Dika, M., Maganić, A., Expedited Arbitration Proceedings - About Some Croatian Experiences, Croatian arbitration yearbook, vol. 18, 2011., str. 25-31.

¹³ Informacija je dobivena od gospođe Andreje Čavline, tajnice Stalnog arbitražnog sudišta HGK kojom se ovim putem najsrdačnije zahvaljujemo na pruženoj pomoći.

¹⁴ U Hrvatskoj se, primjerice, u prosjeku godišnje podnese gotovo 700.000 prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. Uzelać, Bratković, op. cit. u bilj. 3, str. 87.

guće odrediti ovrhu. Ako je dugovanje nesporno, vjerovnik se može poslužiti jednim od postupaka za certifikaciju nespornih tražbina. Prije svega, na temelju prethodno izdanog računa, ovjerenog izvotka iz poslovnih knjiga i drugih odgovarajućih vjerodostojnih isprava vjerovnik može javnom bilježniku podnijeti prijedlog za donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. Javni bilježnik tada donosi rješenje koje u sebi sadrži nalog tuženiku da u određenom roku¹⁵ ispuni tražbinu, te određenje ovrhe u slučaju da tuženik u istom roku ne uloži prigovor i time ospori postojanje tražbine.¹⁶ Iznimno, kad za to ima pravni interes,¹⁷ vjerovnik može pokrenuti i sudski postupak za izdavanje (dokumentarnog) platnog naloga koji, u jednom sumarnom postupku, postiže pravomoćnu kondemnaciju dužnika na temelju koje je moguće pokrenuti ovršni postupak, baš kao da je riječ o presudi u redovitom parničnom postupku.

Istodobno, ako je riječ o dugovanju fizičke i pravne osobe s prebivalištem, odnosno sjedištem u inozemstvu, vjerovnik se može poslužiti i nekim od europskih građanskih postupaka. Pravomoćna sudska presuda i pravomoćni sudski platni nalog, koje je donio hrvatski sud,¹⁸ mogu se izvršiti na temelju Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (dalje: Uredba Bruxelles I bis),¹⁹ odnosno koristiti u postupku kao europska ovršna isprava na temelju Uredbe (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine.²⁰ Međutim, vjerovnik se može umjesto pokretanja domaćih postupaka odlučiti i na pokretanje postupka za izdavanje europskog platnog naloga na temelju Uredbe o platnom nalogu.

U slučaju da su stranke ugovorile arbitražu, situacija je bitno drukčija. Iako vje-

¹⁵ Rok za podnošenje prigovora je osam dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima tri dana (članak 57. OZ-a).

¹⁶ Članak 41. OZ-a.

¹⁷ Članak 446. stavak 2. ZPP-a. Taj je pravni interes dužan obrazložiti, no ne i ako je tuženik osoba u inozemstvu ili ako je tuženik prethodno osporio tražbinu sadržanu u vjerodostojnoj ispravi (članak 446. stavak 3. ZPP). Potonja je odredba unesena posljednjim izmjenama ZPP-a. Zanimljivo, čini se kao da je u prvom dijelu naslutila opasnosti koje se kriju iza korištenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u međunarodnim okvirima, a odrazila je i dotadašnju sudsku praksu (rješenje Visokog trgovačkog suda RH od 4. lipnja 1996., posl. br. PŽ-3456/95). Drugi dio odredbe opravdava se činjenicom da prethodno osporavanje duga čini vjerojatnim da će se tražbina morati utvrđivati u kognicijskom postupku (tako Borić, Ž., *Platni nalog*, Hrvatska pravna revija, srpanj-kolovoz, 2014., str. 74.). Ako pođemo od pretpostavke da je svrha platnog naloga certifikacija nesporne tražbine, onda u slučaju osporavanja duga nema mjesta ni ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ni postupku za izdavanje platnog naloga, već isključivo klasičnoj parnici.

¹⁸ S druge strane, nakon presude Suda Europske unije u predmetima Zulfikarpašić (presuda od 9. ožujka 2017., C-484/15) i Pula Parking (presuda od 9. ožujka 2017., C-551/15), nema dvojbe da se javnobilježničko rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ne može izvršavati na jednak način kao sudske odluke. Bratković, M., *Zašto hrvatski javni bilježnici nisu sud*. U povodu tumačenja Uredbe br. 805/2004 i Uredbe Bruxelles I bis u presudama Zulfikarpašić i Pula parking, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 67, br. 2, 2017., str. 287-317.

¹⁹ SL 2012., L 351, str. 1 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, pogl. 19, sv. 11, str. 289).

²⁰ SL 2004., L 143, str. 15 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, pogl. 19, sv. 3, str. 172).

rovnik načelno može pokrenuti parnični postupak ili postupak za izdavanje (sudskog) platnog naloga,²¹ pravovremeni prigovor dužnika rezultirat će odbačajem tužbe zbog apsolutne nenadležnosti.²² Vjerovnikova sudbina jednaka je i ako podnese prijedlog za donošenje rješenja na temelju vjerodostojne isprave. U slučaju da dužnik podnese pravovremeni prigovor, javni bilježnik nema izbora nego dostaviti ga nadležnom sudu²³ koji je i u ovom slučaju dužan odbaciti tužbu zbog apsolutne nenadležnosti.²⁴ Vjerovnik je prisiljen pravnu zaštitu potražiti u arbitraži, na što se inicijalno bio i obvezao. Ako su stranke ugovorile arbitražu prema Zagrebačkim pravilima, osim redovitog arbitražnog postupka, vjerovnik se u svrhu certificiranja svoje nesporne tražbine može poslužiti postupkom za izdavanje (arbitražnog) platnog naloga. To je ujedno jedini mehanizam certificiranja nesporne tražbine za takvog vjerovnika, a raspoloživ je samo ako je riječ o sporu bez međunarodnog obilježja. Ako je pak riječ o sporu s međunarodnim obilježjem, vjerovnik ne može, iz već prethodno navedenih razloga, uspješno pokrenuti nijedan od redovitih sudskih postupaka certifikacije nesporne tražbine, a nema na raspolaganju ni postupak za izdavanje europskog platnog naloga.²⁵ Ne treba posebno naglašavati da ovaj problem ne bi postojao kad bi sustav bio jedinstven i odvojen od sustava rješavanja sporova.

3.2. UTJECAJ NA PRAVA DUŽNIKA: PROBLEM NEUJEDNAČENOSTI PRAVILA O DOSTAVI

Jedan od temeljnih razloga zašto je Ustavni sud Jugoslavije 1969. podržao arbitražne platne naloge prilikom ocjene njihove ustavnosti bila je činjenica da su prava dužnika jednaka neovisno o tome tko u konkretnom slučaju donese rješenje.²⁶ Doista, mogućnost prigovora postoji i u jednom i drugom slučaju, u jednakom roku i pod jednakim uvjetima. Učinak prigovora u oba je slučaja ograničen na ukidanje platnog naloga i nastavljanje postupka kao sumarnog parničnog postupka, s predmetom raspravljajući ograničenim na odluku o (ne)održavanju tog platnog naloga na snazi. Isto bi se moglo reći i ako je platni nalog integriran u rješenje o ovrsi na temelju vjerodo-

²¹ Galič, A., Arbitraža in izvršba na podlogi verodostojne listine, *Pravna praksa*, 3/2004, str. 4.

²² Dika, Maganić, *op. cit.* u bilj. 4, str. 30.

²³ *Arg. ex* članak 282. stavak 2. OZ-a.

²⁴ Dika, Maganić, *op. cit.* u bilj. 4, str. 30. Tako i Galič, *op. cit.* u bilj. 21, str. 4.

²⁵ Iako je Uredba o platnom nalogu jedina uredba u europskom procesnom *acquisu* koja iz svojeg polja primjene ne isključuje arbitražu, ipak je moguće prigovoriti nadležnosti suda koji je donio odluku. Odluka o nadležnosti mora se donijeti u skladu s pravilima Uredbe Bruxelles I bis koja u svojem članku 1. stavku 2. izričito isključuje arbitražu, stoga bi pravovremeni prigovor onemogućio daljnje postupanje suda. Kačevska, I. et al., *Research „Practical Application of European Union Regulations Relating to European Union Level Procedure in Civil Cases: the Experience in Baltic States“* (No. TM 2012/04/EK), Riga, Vilnius, Tallinn, 2012., str. 256. Dostupno na: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/euroopa_liidu_tasandil_tsiviilkohtumenetlust_reguleerivate_maaruste_rakenduspraktika_balti_riikide_kogemus_kogu_uuring_inglise_keeles.pdf (25.9.2017.).

²⁶ Presuda Ustavnog suda Jugoslavije, *op. cit.* u bilj. 1, t. II.2.

stojne isprave. Razlike u položaju dužnika počinju se nazirati tek ako se u obzir uzmu pravila o dostavi.

Sudski platni nalog dostavlja se prema pravilima ZPP-a o osobnoj dostavi. To podrazumijeva ne samo višestruke pokušaje dostave, već i relativno kompleksna pravila o postupanju dostavljača te mogućnostima uključivanja drugih osoba u dostavu.²⁷ S druge strane, dostava rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave obavlja se prema pravilima OZ-a. Za razliku od ZPP-a, OZ ne dopušta ovrhovoditelju da utječe na dostavu određivanjem adrese ovršenika. Za dostavu sud, odnosno javni bilježnik koriste isključivo sjedište, odnosno prebivalište (ili boravište) koje iz odgovarajućih upisnika i registara pribavljaju *ex offo*.²⁸ To je ujedno i adresa na koju će dostava biti ponovno pokušana u roku od 30 do 60 dana ako prva dostava bude bezuspješna. Drugi neuspjeh dovodi do dostave oglašavanjem na oglasnoj ploči suda,²⁹ što u odnosu na pravne osobe i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost kad se dostava obavlja u vezi s tom djelatnošću predstavlja (uvjetno rečeno) povoljnije,³⁰ a u odnosu na ostale fizičke osobe značajno nepovoljnije rješenje u odnosu na rješenje iz ZPP-a.³¹ Dok nema sumnje da je OZ promijenio broj obveznih koraka u dostavi prije nego što se ona obavi objavom na oglasnoj ploči, u sudskoj praksi ne postoji jedinstveno stajalište o mogućnosti primjene pravila o osobnoj dostavi u ovršnom postupku. Prema jednoj ranijoj odluci Visokog trgovačkog suda RH, takva analogna primjena nije moguća, s obzirom da OZ izričito propisuje pravila o dostavi.³² Mišljenja smo da je ispravno suprotno stajalište iz novije sudske prakse.³³ OZ uređuje samo broj obveznih prethodnih koraka, ali ne i konkretno postupanje dostavljača. Za njega su i dalje relevantna sva pravila koja se odnose na samo provođenje dostave, uključujući pravila o osobnoj dostavi.³⁴

²⁷ Članci 141. – 143. ZPP-a.

²⁸ *Arg. ex* članak 8. stavak 4. OZ-a.

²⁹ Članak 8. stavak 6. OZ-a.

³⁰ Povoljnije utoliko što je prema članku 134. a ZPP-a moguće da se dostavlja pokuša dva puta prije objave na oglasnoj ploči, i to isključivo ako se adresa iz tužbe i adresa iz registra razlikuju.

³¹ U parničnom postupku, dostava se prvo dvaput pokušava na adresu naznačenu tužbi, a tek potom na adresu prebivališta, odnosno boravišta tuženika (članak 143. ZPP-a).

³² Rješenje Visokog trgovačkog suda RH od 15. travnja 2008., posl. br. PŽ-1335/08. Ipak, treba imati na umu da je žaliteljica isticala članak 142. ZPP-a za koji je upitno je li uopće mogao doći u obzir, s obzirom da je žaliteljica fizička osoba koja obavlja gospodarsku djelatnost.

³³ Rješenje Županijskog suda u Zadru od 2. ožujka 2016., posl. br. GŽ-613/16. Usp. Bratković, *op. cit.* u bilj. 12, str. 304, bilj. 87.

³⁴ *Arg. ex* članak 21. OZ-a. Uostalom, ako pravila o osobnoj dostavi vrijede u parnici gdje subjektivna prava nisu neposredno ugrožena, onda bi to *a fortiori* trebalo vrijedi za ovrhu gdje se neposredno zadire u tuđe pravo vlasništva (u širem, konvencijskom smislu).

Arbitražni platni nalozi dostavljaju se prema odredbama Zagrebačkih pravila o dostavi, a podredno prema općim odredbama ZA.³⁵ Pismena se prvenstveno dostavljaju na adresu koju su stranke same naznačile u ugovoru o arbitraži, glavnom ugovoru ili ispravi o određenju zadaće arbitražnog suda, a podredno na registriranoj adresi prebivališta ili boravišta, odnosno sjedišta ili drugoj adresi prijavljenoj za primanje pismena. Ako se potonja adresa ne može utvrditi uz poduzimanje redovnih mjera za njezino utvrđivanje, dostava se obavlja na posljednju poznatu adresu.³⁶ Ako dostava ne uspije članka ni nakon što je dva puta uzastopno pokušana u razmaku od 30 dana preporučeno s povratnicom uz ostavljanje obavijesti stranci o tome kada će se dostava ponovno pokušati odnosno da pismeno može podići na pošti, smatrat će se da je dostava uredno obavljena istekom roka u kojemu je stranka pismeno mogla podići na pošti.³⁷ Međutim, valja naglasiti da su u praksi Stalnog arbitražnog sudišta ovakvi slučajevi iznimno rijetki.³⁸ S obzirom da arbitražna zahtijeva učinkovitije i brže postupanje, ovakvo je pojednostavljenje i umanjeње formalizma u provođenju dostave očekivano.³⁹ Ipak, time se dužnici koji su prethodno potpisali arbitražni sporazum stavljaju u nejednak položaj u odnosu na druge dužnike.⁴⁰

4. USKLAĐENJE ARBITRAŽE I SUSTAVA CERTIFIKACIJE NESPORNIH TRAŽBINA

4.1. *POTPUNOODVAJANJE SUSTAVA ZA CERTIFIKACIJU NESPORNIH TRAŽBINA I SUSTAVA ZA RJEŠAVANJE SPOROVA*

U literaturi je već ranije zauzet stav da je Hrvatskoj potreban sustav za certifikaciju nespornih tražbina koji će funkcionalno biti odvojen od ovršnog postupka.⁴¹ Konkurencija metoda certifikacije i različit položaj stranaka u tim postupcima uvjetuju potrebu da on bude i u potpunosti odvojen od sustava rješavanja sporova.

Naime, sustav certifikacije nespornih tražbina je sustav certifikacije samo do trenutka dok dužnik ne uloži prigovor. Ako se to dogodi, postoji spor o postojanju traž-

³⁵ Članak 4. ZA..

³⁶ Članak 12. stavci 2. – 4. Zagrebačkih pravila. Usp. članak 4. ZA.

³⁷ Članak 12. stavak 5. Zagrebačkih pravila.

³⁸ V. *supra*. bilj. 13. Rješavajući problem otežane dostave, Stalno izbrano sudište se u nekoliko navrata poslužilo i objavom na oglasnoj ploči suda i preko javnog bilježnika, no u posljednje se vrijeme razmatra šire korištenje gore opisane presumirane dostave. Tajništvo ulaže velik napor da do takve dostave ni ne dođe.

³⁹ Triva, S., Uzelac, A., Hrvatsko arbitražno pravo: komentar Zakona o arbitraži i drugi izvori hrvatskog arbitražnog prava, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 41-42.

⁴⁰ Moglo bi se tvrditi da je potpisivanjem arbitražnog sporazuma dužnik pristao na takvu dostavu. Ona je posve prihvatljiva u kontekstu rješavanja sporova, no certifikacija nesporne tražbine, baš zbog svoje uvjetnosti i potencijalnog snažnijeg zadiranja u prava dužnika, ipak zahtijeva viši standard zaštite dužnika.

⁴¹ Uzelac, Bratković, *op. cit.* u bilj. 6, str. 113-115.

bine koji će nadležno tijelo morati riješiti. Hoće li u konkretnom slučaju o sporu rješavati sud ili arbitražanačelno ovisi o tome jesu li stranke prethodno sklopile arbitražni sporazum. Tijelo nadležno za certifikaciju o njemu neće imati saznanja ako mu na to pažnju ne svrate same stranke. Prema prirodi stvari, za očekivati je da će to u pravilu učiniti dužnik u svojem prigovoru. Međutim, i vjerovnik može biti zainteresiran spomenuti to u svojem prijedlogu. Naime, iako želi brzu i učinkovitu certifikaciju svoje nesporne tražbine, on ne može unaprijed predvidjeti kakva će biti reakcija dužnika.⁴² Stoga bi mu moglo biti u interesu već u prijedlogu spomenuti arbitražni sporazum i najaviti njegovu aktivaciju u slučaju da do prigovora doista i dođe.

Je li tužitelj ovlašten na takvu radnju ovisi o odgovoru na pitanje je li sustav certifikacije odvojen od sustava rješavanja sporova. *Galič* tako navodi primjer Njemačke, Španjolske i Švedske kao sustave gdje je tužitelj nakon prigovora dužan podnijeti poseban zahtjev da bi se predmet mogao nastaviti u parničnom postupku.⁴³ S druge strane, u Austriji, Hrvatskoj i Sloveniji pokretanje postupka certifikacije ima značaj (potencijalnog) pokretanja parnice.⁴⁴ Posljedično, u potonjim sustavima tužitelj ne može samoinicijativno utjecati na daljnji razvoj postupka.⁴⁵ Ipak, slovenska je sudska praksa zauzela stajalište da tužitelj može u prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave zadržati pravo da, u slučaju prigovora, spor bude riješen u arbitraži.⁴⁶

Odvajanje sustava certificiranja i sustava rješavanja sporova nužno je ako želimo osigurati jednakost svih stranaka. Nužan je i ako želimo da rezultat certifikacije po potrebi omogućava i ovrhu u inozemstvu. Dualitet sudskih i arbitražnih platnih naloga održiv je u nacionalnim okvirima, ali je pitanje u kojoj mjeri bi arbitražni platni nalozi naišli na odobravanje stranih sudova u postupku njihova priznanja i izvršenja.⁴⁷ Međutim, čak i u nacionalnim okvirima, arbitražni platni nalozi više nisu potrebni, s obzirom da i hrvatsko arbitražno pravo poznaje niz instituta kojima je cilj

⁴² Ako je u prethodnoj korespondenciji dužnik učinio vjerojatnim da dug namjerava osporavati, vjerovnik nema razloga pokretati postupak za certifikaciju nesporne tražbine. S druge strane, ako je posrijedi otežano poslovanje i privremena insolventnost dužnika, certifikacija je primjeren pravni put.

⁴³ *Galič, op. cit.* u bilj. 3, str. 58.

⁴⁴ *Ibid.*, str. 59.

⁴⁵ Ne može spriječiti nastavljanje postupka niti povući tužbu bez suglasnosti dužnika (*ibid.*).

⁴⁶ Takvo je stajalište potvrđeno i u jednoj međunarodnoj trgovačkoj arbitraži koja se vodila prema pravilima Međunarodne trgovačke komore u Parizu, a sa sjedištem u Austriji (*ibid.*, str. 61-63). Kao jedini izazov *Galič* pritom navodi prilagođavanje elektronskog sustava – Centralnog oddeleka za verodostojno listino (COVL). Više o tom sustavu kao i svim njegovim prednostima, v. Bratković, M., Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, br. 2, 2015., str. 1025-1050.

⁴⁷ *Galič* navodi primjer talijanskih sudova koji imaju čvrsti stav po pitanju donošenja pravorijeka bez prethodnog saslušanja druge strane (*Galič, op. cit.* u bilj. 3, str. 46-47). Dakle, upitno je bi li talijanski sudovi priznali i izvršili pravorijek u obliku platnog naloga, s obzirom na razloge za odbijanje izvršenja iz članka 5. stavka 1. točke b. (načelo saslušanja stranaka), odnosno članka 5. stavka 2. točke b. (javni poredak) Njujorške konvencije o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka (Narodne novine, - MU, br. 4/94).

ubrzanje postupka, kao što su pravorijek bez održavanja ročišta⁴⁸ ili ubrzani arbitražni postupci,⁴⁹ a koji su u većoj mjeri prilagođeni osobitostima arbitražnog rješavanja sporova. Konačno, brzina postupanja u arbitražnom postupku ovisi i o samim arbitrima i načinu na koji provode postupak.

Prilikom uspostavljanja odvojenog sustava certifikacije, nisu potrebne velike reforme. Ako bi bilo koja od strana istaknula postojanje arbitražnog sporazuma, tijelo za certifikaciju nedvojbeno ne bi bilo ovlašteno (niti trebalo) predmet ustupati arbitraži.⁵⁰ No, to nije ni potrebno jer i ukidanje platnog naloga, odnosno odbacivanje tužbe ili zahtjevu u slučaju prigovora ne bi za vjerovnika proizvelo nikakve negativne učinke. Naime, ako je tužba protiv dužnika odbačena zbog nenadležnosti sudaili drugog procesnog razloga pa vjerovnik ponovno podnese tužbu u roku od tri mjeseca od dana pravomoćnosti odluke o odbacivanju tužbe, smatra se da je zastara prekinuta prvom tužbom.⁵¹ Prema tome, ako tijelo za certificiranje ukine svoju odluku, tužitelj bi mogao u određenom roku pokrenuti odgovarajući postupak. O kojem bi postupku bilo riječ ovisilo bi o tome je li prethodno sklopljen arbitražni sporazum. Time se njegov položaj ne bi značajno pogoršao jer bi mogao svoj spor, koji evidentno postoji, riješiti pred tijelom koje je izabrao, bez straha da to bude od utjecaja na tijek zastarnog roka i, posljedično, ishod konkretnog postupka. Bi li to bilo od utjecaja na njegovo trajanje ovisilo bi isključivo o tužitelju u čijem je interesu sustav i uspostavljen i na kojem je inicijativa za daljnji tijek postupka.⁵²

4.2. OSIGURAVANJE PRAVA DUŽNIKA U OKVIRU SUSTAVA CERTIFIKACIJE

Odvajanje arbitraže kao sustava rješavanja sporova od sustava certifikacije nije dovoljno da bi se riješili svi problemi konkurencije različitih sustava certifikacije koje smo naznačili u ovom radu. Od presudne je važnosti da sustav bude i jedinstven i centraliziran, što podrazumijeva da ga donosi jedno tijelo u jedinstvenom postupku uređenom na jedinstven način.⁵³ Pitanje koje bi tijelo bilo najpodobnije za taj zadatak

⁴⁸ Članak 56. Zagrebačkih pravila. Usp. članak 67. Zagrebačkih pravila.

⁴⁹ Članak 62. – 71. Zagrebačkih pravila. V. Maganić, A., Ubrzani arbitražni postupci prema Zagrebačkim pravilima 2015, u: Varady, T. et al. (ur.), *Liber amicorum Gašo Knežević*, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2016., str. 409-438.

⁵⁰ Dika, M., Izvršenje na temelju vjerodostojne isprave i ugovor o nadležnosti stalnog izbranog suda, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 53, br. 1-2, 1983., str. 231, cit. i u: Galič, *op. cit.* u bilj. 3, str. 64.

⁵¹ Članak 243. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15).

⁵² Naravno, moglo bi se argumentirati da će time za tužitelja nastati dodatan trošak, ali to je rizik na koji on mora biti spreman kad se odlučuje na postupak certifikacije svoje tražbine. Ionako se korištenjem sudskog sustava uvjetno odriče pogodnosti koje donosi arbitraža, prije svega povjerljivosti. Dakako, za učinak odricanja potrebno je da vjerovnik pokrene sudski postupak, a da dužnik ne prigovori nadležnosti (Galič, *op. cit.* u bilj. 3, str. 56).

⁵³ Uzelac, Bratković, *op. cit.* u bilj. 3, str. 113-116.

nadilazi opseg i predmet ovog rada, stoga će se u nastavku koristiti izraz „tijelo za certifikaciju“.⁵⁴ Neovisno o tome kojem tijelu povjeri taj zadatak, zakonodavac će morati osigurati da sustav ne dovodi u pitanje dužnikovo pravo na obranu. To se može postići, s jedne strane, davanjem dužniku odgovarajućeg roka za ulaganje prigovora te, s druge strane, kroz ujednačenu i dosljednu osobnu dostavu.

Različita zakonodavstva imaju različit pogled na pitanje koji je rok primjeren za izjavljivanje prigovora protiv platnog naloga. Dok je taj rok relativno kratak u državama bivše Jugoslavije i iznosi u pravilu osam dana,⁵⁵ on je nešto duži u državama germanskog pravnog područja. Tako je taj rok u Njemačkoj dva tjedna,⁵⁶ u Austriji čak četiri tjedna.⁵⁷ Zanimljivo, u Austriji gdje je u odnosu na ostale spomenute države rok najdulji, prigovor uopće ne mora biti obrazložen. To predstavlja značajnu razliku u odnosu na pravce razvoja sustava certifikacije na ovim prostorima.⁵⁸ Međutim, odvajanjem sustava certifikacije od sustava rješavanja sporova, obrazloženje bi postalo bespredmetno jer bi tužitelj ionako morao pokrenuti novu parnicu. Stoga bi rok za prigovor mogao biti relativno kratak, pa i kraći od sadašnjeg, ako se istodobno uložu naponi da se prava dužnika osiguraju kroz učinkovitu i stvarnu dostavu.

S time u vezi, ranije je već istaknuto kako bitno različita pravila o dostavi uvjetuju u kojoj će mjeri dužnik *doista* moći utjecati na daljnji tijek postupka, odnosno u kojoj će mjeri biti u mogućnosti pravovremeno uložiti prigovor. Iako se iz toga ne mogu donositi konačni zaključci, zanimljiv je podatak da se protiv arbitražnih platnih naloga u ranijoj praksi čak u 20% slučajeva podnosio prigovor,⁵⁹ a u 2016. godini protiv sva tri arbitražna platna naloga.⁶⁰ Za usporedbu, protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u prosjeku je prigovor uložilo tek neznatno više od 6% ovršenika.⁶¹ Dakako, uzorak je teško usporediv, s obzirom da je broj rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave neusporedivo veći od broja arbitražnih platnih naloga, a razlikuju se i kategorije dužnika na koje se certificirane tražbine odnose. Ipak, s

⁵⁴ Iako to ne mora nužno biti tijelo sudske vlasti, međunarodna izvršivost, barem u europskom kontekstu, zahtijeva da to bude sud u širem smislu kako ga shvaća Sud EU. Za pojašnjenje tih elemenata, v. Bratković, *op. cit.* u bilj 18, str. 287-317.

⁵⁵ Za Hrvatsku i Sloveniju, v. Uzelac, Bratković, *op. cit.* u bilj. 3, str. Za Bosnu i Hercegovinu, v. Daupović, A. et al. (ur.), *Komentari Zakona o izvršnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, Sarajevo, 2005., str. 44. Za Srbiju v. članak 25. *Zakona o izvršenju i obezbeđenju* (Službeni glasnik RS, br. 106/2015, 106/2016). Isti rok propisan je i za notarski platni nalog u Makedoniji (članak 72. stavak 4., Službeni glasnik RM, br. 72/2016). S druge strane, u Crnoj Gori taj rok iznosi samo pet dana (članak 47. *Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Službeni glasnik CG, br. 36/2011, 28/2014, 20/2015 i 22/2017).

⁵⁶ § 692. u vezi s § 694. njemačkog ZPO.

⁵⁷ Rechberger, Walter, Simmota, Daphne A., *Zivilprozessrecht (Erkenntnisverfahren)*, 8. Aufl., Manz-Verlag, 2010., str. 387.

⁵⁸ Uzelac, Bratković, *op. cit.* u bilj. 3, str. 107.

⁵⁹ Dika, Maganić, *op. cit.* u bilj. 12, str. 27.

⁶⁰ V. *supra*. bilj. 13.

⁶¹ Uzelac, Bratković, *op. cit.* u bilj. 3, str. 106.

obzirom na značajne razlike u pravilima dostave, opravdano se postavlja pitanje zašto je postotak prigovora protiv rješenja o ovrsci u pojedinim godinama gotovo duplo niži od postotka u drugim usporedivim zemljama.⁶²

Zasigurno je jedan od glavnih razloga činjenica da se sustavom certifikacije u pravilu koriste vjerovnici većeg broja tražbina manje vrijednosti. Međutim, vrlo važan čimbenik predstavlja i sam način provođenja dostave. Iako je već u jugoslavenskoj sudskoj praksi zauzeto stajalište da „dostavljač koji ne zatekne adresata stanu nije ovlašten ostaviti obavijest o prispjeloj sudskoj pošiljci i adresatu naložiti da pismeno dođe preuzeti na pošti“,⁶³ čini se da je takva dostava u sudskoj praksi proteklih godina gotovo postala pravilo. Razlog tome treba pronaći u poslovanju poštanskih službenika⁶⁴ koji, iako su se na to obvezali u svojim Općim uvjetima za obavljanje univerzalne usluge (dalje: Opći uvjeti),⁶⁵ u praksi ne primjenjuju pravila o osobnoj dostavi,⁶⁶ već sa sudskim i javnobilježničkim pismenima postupaju kao s bilo kojom drugom preporučenom pošiljkom. Ako prilikom prvog pokušaja ne pronađu adresata na adresi dostave, u sandučiću ostavljaju obavijest o prispijeću pošiljke/paketa.⁶⁷ Ako pošiljka ne bude preuzeta u roku navedenom u obavijesti, dostava se ponavlja. U slučaju nemogućnosti dostave ni zamjenskom adresatu prilikom drugog pokušaja dostave,⁶⁸ poštar ponovno u sandučiću ostavlja istu obavijest. Ako pošiljka i drugi put ne bude preuzeta, pošiljka se vraća pošiljatelju s napomenom „obaviješten – nije podigao pošiljku.“⁶⁹

⁶² *Ibid.*

⁶³ Rješenje Vrhovnog suda Hrvatske, posl. br. Rev-2580/86. Isti stav ponovljen je i nakon osamostaljenja Republike Hrvatske u rješenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev-2767/94. Objе odluke citirane u Triva, S., Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 374. Zanimljivo, ovaj je stav potvrdio i Ustavni sud Republike Hrvatske u odluci od 8. srpnja 2004., posl. br. U-III-2028/2002 (Narodne novine, br. 101/2004).

⁶⁴ Iako postoji više mogućnosti dostave propisanih člankom 133. ZPP-a, pismena se u praksi redovito dostavljaju poštom.

⁶⁵ Prema članku 9. stavku 4. Općih uvjeta, pri uručenju pismena postupa se u skladu s posebnim zakonima kojima su uređeni pojedini postupci. Opći uvjeti dostupni su na: <https://www.posta.hr/pomoc-i-informacije/pravilnici-i-cjenici> (25.9.2017.).

⁶⁶ Članak 141. – 143. ZPP-a.

⁶⁷ Članak 47. Općih uvjeta. Riječ je o standardnoj obavijesti koju poštari koriste kod svih preporučenih pošiljki, a sadrži podatak o tome kada je dostava pokušana, te obavijest kada i gdje pošiljka može biti preuzeta. Na obavijesti se navodi jedinstveni kod preporučene pošiljke, no ne i informacija o kakvom je pismu riječ. Prema tome, ako je dostavljana tužba ili ako je dostavljan platni nalog, adresat ne može na temelju prispjele obavijesti zaključiti da se protiv njega vodi ikakav sudski postupak.

⁶⁸ Prema Općim uvjetima, zamjenski su adresati član kućanstva, osoba zaposlena u kućanstvu ili poslovnoj prostoriji adresata ili ovlaštena osoba u poslovnoj prostoriji pravne ili fizičke osobe kod koje je adresat zaposlen, a u svakom slučaju moraju biti stariji od 15 godina (članak 43. stavci 4. - 6. Općih uvjeta). S druge strane, zamjenski adresat u ZPP-u obuhvaća odraslog člana kućanstva, kućepazitelja, susjeda ili osobu koja radi s adresatom kad se dostava obavlja na radnom mjestu (članak 141. ZPP-a). Pojam odraslosti se pritom ne definira.

⁶⁹ Članak 52. stavak 3. Općih uvjeta.

Iako dio drugostupanjskih sudova,⁷⁰ a njima se priključio i Vrhovni sud RH,⁷¹ potvrđuje stajalište da ostavljanje takve obavijesti ne predstavlja uspješnu dostavu, što znači da dostavu treba ponoviti bez prelaska na idući korak, stajalište je sudske prakse u tom pogledu tijekom godina ipak bilo neujednačeno.⁷² Posljedica je da je veći broj pismena dostavljen objavom na oglasnoj ploči suda.⁷³ Time se neoborivo presumira da je dostava obavljena, bez obzira je li adresat *doista* saznao za dostavu i za sadržaj pismena. S razlogom takvu dostavu nazivaju „tradicionalnom, ali, po svojoj efikasnosti, veoma sumnjivom metodom.“⁷⁴

Prilikom uspostave jedinstvenog sustava certifikacije koji je odvojen od sustava rješavanja sporova trebat će provesti širu komparativnu analizu s ciljem utvrđenja primjerenog roka za dužnikov prigovor. Svakako će rok trebati uskladiti s drugim pravilima o prigovoru, a morat će odraziti i pravila o dostavi. U interesu izjednačavanja prava svih dužnika, smatramo da je potrebno pravila o dostavi urediti na unificirani način. Iako je to moguće postići prilagodbom postojećih pravila, valjalo bi razmisliti da i Hrvatska, po uzoru na Austriju,⁷⁵ uvede jedinstven zakon koji će uređivati dostavu za sve vrste sudskih i administrativnih postupaka, a svakako je poželjno da ta pravila budu u najvećoj mogućoj mjeri i modernizirana. Pritom će biti potrebno uložiti se u koštac i s problemima osobne dostave koja, čini se, nikad u potpunosti nije zaživjela. Potrebno je postići ravnotežu između prava tužitelja na pristup pravosuđu i prava tuženika na obranu, odnosno na njegovo ravnopravno sudjelovanje u postup-

⁷⁰ Tako Županijski sud u Zagrebu (v. Zapisnik sa sastanka predsjednika vijeća građanskog odjela održanog 23. travnja 2013., Zaključak br. 2), Županijski sud u Zadru (vidi *supra* bilj. 33), Županijski sud u Varaždinu (rješenje od 21. ožujka 2017., posl. br. Gž Ovr-923/16) te Županijski sud u Osijeku (rješenje od 19. ožujka 2015., posl. br. Gž 1945/2014).

⁷¹ Zaključci sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova RH od 17. rujna 2015., Broj: Su-IV-246/2015, Zaključak br. 4.

⁷² Tako Županijski sud u Splitu (rješenje Županijskog suda u Splitu od 28. studenog 2013., posl. br. Gžmal-1486/2012) te Županijski sud u Puli (presuda od 3. veljače 2014., posl. br. Gž-117/14), kao i Visoki trgovački sud RH u jednoj ranijoj odluci (rješenje od 22. veljače 2006., posl. br. Pž-1188/06).

⁷³ Čini se da je u razvoju hrvatskog građanskog procesnog prava putem zametnuto i zaboravljeno davno izrečeno stajalište Vrhovnog suda Jugoslavije da se oglašavanje na sudskoj ploči „ne može primijeniti ako prije toga tužba nije dostavljena tuženiku.“ (odluka Vrhovnog suda Jugoslavije, posl. br. Rev-598/65, cit. u Triva, Dika, *op. cit.* u bilj. 63, str. 377).

⁷⁴ Triva, Dika, *op. cit.* u bilj. 63, str. 376. Dostava javnom objavom poznata je diljem europskog kontinenta pa ju je podržao i Europski sud za ljudska prava (predmet Nunes Dias protiv Portugala, 69829/01 od 10. travnja 2003.). S druge strane, pojedini oblici fiktivne dostave nisu naišli na odobravanje Suda Europske unije. V. predmete *Scania Finance France SA protiv Rockinger GmbH & Co* (presuda od 13. listopada 2005., predmet C-522/03) i *Krystyna Alder and Ewald Alder protiv Sabine Orlowska i Czeslawa Orlowskog* (presuda od 19. prosinca 2012., predmet C-325/11).

⁷⁵ *Bundesgesetz über die Zustellung behördlicher Dokumente (Zustellgesetz – ZustG)* od 30. travnja 1982 (BGBl. Nr. 200/1982), posljednji put izmijenjen 12. travnja 2017. (BGBl. I Nr. 40/2017). Rechberger, Simmota, *op. cit.* u bilj. 57, str.261.

ku.⁷⁶ Opasnost ležernog pristupa takvoj dostavi posebno je izražena u situacijama kad nema prethodnog kognicijskog (i važnije: kontradiktornog) postupka, kao što je to slučaj kod bilo kojeg od sustava certifikacije nespornih tražbina.⁷⁷ Arbitraža, dakako, treba ostati izvan dosega takvog zakona jer osobitosti tog postupka uvjetuju posebno postupanje. Uostalom, odvajanjem sustava certifikacije od sustava rješavanja sporova pitanje razlikovanja različitih kategorijadužnika prema kriteriju jesu li ili ne sklopili arbitražni sporazum ne bi se više ni postavljalo.

5. ZAKLJUČAK

Arbitražni platni nalozi nastali su u vrijeme dok arbitraža još uvijek nije bila emancipirana kao zaseban i u potpunosti odvojen način rješavanja sporova, s obzirom da u jugoslavenskom pravu nije biloni jasnog razgraničenja između različitih grana vlasti.⁷⁸ Iako su se političke okolnosti u međuvremenu izmijenile, arbitražni platni nalozi nekritički su iz jugoslavenskog preuzeti i u hrvatsko arbitražno pravo.

Iako je ubrzanje arbitražnog postupka ka *ratio* njihovog preuzimanja legitiman, čini se da su arbitražni platni nalozi trebali postići nemoguće: spojiti dva oprečna sustava s bitno različitim karakteristikama i svrhom. Dok su sustavi certifikacije zamišljeni prvenstveno za rješavanje sporova manje vrijednosti,⁷⁹ arbitraža je sustav rješavanja sporova kojeg će u pravilu koristiti trgovačka društva i poduzetnici. Oni je ugovaraju kao način rješavanja sporova zbog njezine fleksibilnosti i jednostavnosti procesnih formi nasuprot krutom sudskom postupku.⁸⁰ Zato je u pravilui lišena određenih instituta karakterističnih za klasičnu parnicu, kao što je to presuda zbog ogluhe. U arbitražnoj praksipropuštanje dužnika nema neposredno relevantan učinak. Arbitražni postupak se nastavlja i odluka se donosi i bez njegova sudjelovanja.⁸¹ Dužnik sam kontrolira u kojoj će mjeri snositi štetne posljedice jer se uvijek može i naknadno uključiti u postupak. S druge strane, taj isti dužnik neće biti u jednakom položaju ako se njegov vjerovnik odluči na podnošenje prijedloga za izdavanje arbitražnog platnog

⁷⁶ Galič, A., *Service Abroad in Civil and Commercial Matters - From the Hague Conventions to the EU 1393/2007 Regulation*, Collection Papers Faculty of Law Nis, vol. 65, 2013., str. 73.

⁷⁷ To je, čini se, shvatio i njemački zakonodavac propisavši da se sudska opomena (njem. *Mannbescheid*) ne može dostaviti javnom objavom. V. § 688 stavak 2. točka 3. njemačkog *Zivilprozessordnung* od 5. prosinca 2005. (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), posljednji put izmijenjen 18. srpnja 2017. (BGBl. I S. 2745).

⁷⁸ Pravosuđe je bilo ustrojeno po sovjetskom modelu. *Ibid.*, str. XXVIII.

⁷⁹ Na tom tragu, neki sustavi, poput austrijskog, ograničavaju iznos tražbine koja može certificirati. U Austriji je trenutno ograničen na 75.000 eura iako je u ranijim razdobljima bilo značajno niže (Uzelac, Bratković, *op. cit.* u bilj. 3, str. 91).

⁸⁰ Triva, Uzelac, *op. cit.* u bilj. 39, str. XXIII.

⁸¹ Članak 24. ZA navodi da se neće „smatrati da samo propuštanje znači priznanje tužiteljevih navoda.“ Ovo je temeljno pravilo, a stranke bi mogle ugovoriti drukčije. Galič, *op. cit.* u bilj. 4, str. 47-49.

naloga. Platni će nalog biti donesen bez njegova saslušanja, a već jedan propust rezultat će negativnim posljedicama. Prema tome, ista radnja dužnika će imati različite posljedice, ovisno isključivo o tome koji je pravni put vjerovnik izabrao. To je rješenje možda prihvatljivo za tražbine manje vrijednosti koje su pogodne za certifikaciju, ali je teško spojivo s tražbinama iz trgovačkih odnosa koji obično značajno nadilaze te iznose.

Arbitražni platni nalozi nisu ni potrebni. Jedinstven i centraliziran sustav certifikacije odvojen od sustava rješavanja sporova (pa time i arbitraže) postigao bi učinkovitiju certifikaciju gdje je ona potrebna, a istodobno omogućio rješavanje sporova pred forumom kojeg su stranke i priželjkivale. Taj bi sustav po potrebi omogućio i ovrhu u inozemstvu.⁸² Jedinstven sustav s jedinstvenom, dosljednom i, u najvećoj mogućoj mjeri, *stvarnom* dostavom omogućio bi i da se prava vjerovnika ne prelamaju preko leđa dužnika. Istodobno, hrvatsko arbitražno pravo moglo bi se nesmetano razvijati u skladu s međunarodnim trendovima i potencijalne stranke privlačiti kakvoćom, pouzdanošću, brzinom i cijenom suđenja, a ne korištenjem instituta koji crpe inspiraciju iz onog istog sudskog postupka kojeg su stranke prvotno htjele i izbjeći.

SUMMARY

ARBITRAL PAYMENT ORDERS AS A METHOD OF CERTIFICATION OF UNCONTESTED DEBT

The purpose of systems for certification of uncontested debt is to enable the creditor to obtain final and enforceable confirmation of its claim in a fast and efficient way. Currently there are four parallel systems for certification. One of them is arbitral payment order, as a peculiarity of Croatian procedural tradition. After considering basic argumentation used in the discussion on compatibility of arbitration and payment orders, this paper describes the effect of competitive and multiple certification systems on the rights of creditors and debtors, and gives a proposal for their coordination.

Keywords: *arbitration, payments orders, certification of uncontested debt*

LITERATURA

1. Borić, Ž., Platni nalog, Hrvatska pravna revija, srpanj-kolovoz, 2014.
2. Bratković, M., Reorganizacija ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Sloveniji, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 36, br. 2, 2015.
3. Bratković, M., Zašto hrvatski javni bilježnici nisu sud. U povodu tumačenja Uredbe br. 805/2004 i Uredbe Bruxelles I bis u presudama Zulfikarpašić i Pula parking, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 2, 2017.

⁸² U trenutnom uređenju, rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ne može se izvršiti u Europskoj uniji na temelju europskih uredbi, a uspjeh ovrhe na temelju arbitražnih platnih naloga u inozemstvu jenerizvjestan.

4. *Bundesgesetz über die Zustellung behördlicher Dokumente (Zustellgesetz – ZustG)* od 30. travnja 1982 (BGBl. Nr. 200/1982), posljednji put izmijenjen 12. travnja 2017. (BGBl. I Nr. 40/2017)
5. Daupović, A. et al. (ur.), *Komentari Zakona o izvršnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, Sarajevo, 2005.
6. Dika, M., *Izvršenje na temelju vjerodostojne isprave i ugovor o nadležnosti stalnog izbornog suda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 53, br. 1-2, 1983.
7. Dika, M., Maganić, A., *Expedited Arbitration Proceedings - About Some Croatian Experiences*, Croatian arbitration yearbook, vol. 18, 2011.
8. Galič, A., *Arbitraža in izvršba na podlogi verodostojne listine*, Pravna praksa, 3/2004
9. Galič, A., *Payment Order Procedure and Arbitration*, Croatian Arbitration Yearbook, vol. 19, 2012.
10. Galič, A., *Service Abroad in Civil and Commercial Matters - From the Hague Conventions to the EU 1393/2007 Regulation*, Collection Papers Faculty of Law Nis, vol. 65, 2013.
11. Kačevska, I. et al., *Research „Practical Application of European Union Regulations Relating to European Union Level Procedure in Civil Cases: the Experience in Baltic States“* (No. TM 2012/04/EK), Riga, Vilnius, Talinn, 2012. Dostupno na: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/euroopa_liidu_tasandil_tsiviilkohtumenetlust_reguleerivate_maaruste_rakenduspraktika_balti_riikide_kogemus_kogu_uuring_inglise_keeles.pdf
12. Maganić, A., *Ubrzani arbitražni postupci prema Zagrebačkim pravilima 2015*, u: Varady, T. et al. (ur.), *Liber amicorum Gašo Knežević*, Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2016.
13. *Njujorška konvencija o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka*, Narodne novine, - MU, br. 4/94
14. *Odluka Europskog suda za ljudska prava*, od 10. travnja 2003., 69829/01 (Nunes Dias protiv Portugala)
15. *Odluka o ocjeni zakonitosti člana 30. Pravilnika o Izbranom sudu Privredne komore SR Hrvatske* od 8. srpnja 1969., posl. br. U-147/69, Službeni list FNRJ, br. 32/69
16. *Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske u odluci* od 8. srpnja 2004., posl. br. U-III-2028/2002 (Narodne novine, br. 101/2004)
17. *Odluka Vrhovnog suda Jugoslavije*, posl. br. Rev-598/65
18. *Opći uvjeti za obavljanje univerzalne usluge Hrvatske pošte d.d.* Dostupno na: <https://www.posta.hr/pomoc-i-informacije/pravilnici-i-cjenici> (25.9.2017.)
19. *Ovršni zakon*, Narodne novine, br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17
20. *Pravilnik o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore*, Narodne novine, br. 129/15
21. *Pravilnik o Izbranom sudu Privredne komore Hrvatske*, Narodne novine, br. 48/66
22. *Pravilniko Izbranom sudu Privredne komore Hrvatske*, Narodne novine, br. 19/85
23. *Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore*, Narodne novine, br. 50/17

24. Presuda Suda Europske unije od 13. listopada 2005., C-522/03 (*predmet Scania*)
25. Presuda Suda Europske unije od 19. prosinca 2012., predmet C-325/11 (*predmet Alder*)
26. Presuda Suda Europske unije od 9. ožujka 2017., C-484/15 (*predmet Zulfikarpašić*)
27. Presuda Suda Europske unije od 9. ožujka 2017., C-551/15 (*predmet Pula Parking*)
28. Presuda Županijskog suda u Puli od 3. veljače 2014., posl. br. GŽ-117/14
29. Rechberger, Walter, Simmota, Daphne A., *Zivilprozessrecht (Erkenntnisverfahren)*, 8. Aufl., Manz-Verlag, 2010.
30. Rješenje Visokog trgovačkog suda RH od 4. lipnja 1996., posl. br. PŽ-3456/95
31. Rješenje Visokog trgovačkog suda RH od 22. veljače 2006., posl. br. PŽ-1188/06
32. Rješenje Visokog trgovačkog suda RH od 15. travnja 2008., posl. br. PŽ-1335/08
33. Rješenje Vrhovnog suda Hrvatske, posl. br. Rev-2580/86
34. Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev-2767/94
35. Rješenje Županijskog suda u Osijeku od 19. ožujka 2015., posl. br. GŽ 1945/2014
36. Rješenje Županijskog suda u Splitu od 28. studenog 2013., posl. br. Gžmal-1486/2012
37. Rješenje Županijskog suda u Varaždinu od 21. ožujka 2017., posl. br. GŽ Ovr-923/16
38. Rješenje Županijskog suda u Zadru od 2. ožujka 2016., posl. br. GŽ-613/16
39. Sajko, K., *Arbitral Awards: A Comparative Analysis and Deficiencies of the Croatian Solutions and Proposals De lege ferenda*, *Croatian Arbitration Journal*, vol. 18, 2011.
40. Triva, S., Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004.
41. Triva, S., Uzelac, A., *Hrvatsko arbitražno pravo: komentar Zakona o arbitraži i drugi izvori hrvatskog arbitražnog prava*, Narodne novine, Zagreb, 2007.
42. Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine, SL 2004., L 143, str. 15 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, pogl. 19, sv. 3, str. 172)
43. Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog, SL 2012., L 351, str. 1 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, pogl. 19, sv. 11, str. 289)
44. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, SL 2012., L 351, str. 1 (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, pogl. 19, sv. 11, str. 289)
45. Uzelac, A., Bratković, M., *Certificiranje nespornih tražbina u domaćem i poredbenom pravu*, u: Rijavec, V. et al. (ur.), *Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja. Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Pravni fakultet, Split, 2015.
46. Zaključci sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova RH od 17. rujna 2015., Broj: Su-IV-246/2015
47. Zakon o arbitraži, Narodne novine, br. 88/01

47. Zakon o izvršenju i obezbeđenju[Zakon o ovrsi i osiguranju], Službeni glasnik CG, br. 36/2011, 28/2014, 20/2015 i 22/2017
48. Zakon o izvršenju i obezbeđenju[Zakon o ovrsi i osiguranju], Službeni glasnik RS, br.106/2015, 106/2016
49. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15
50. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/2008, 84/08, 123/08, 57/2011, 25/13 i 89/14
51. Закон за нотаријатот [Zakon o javnom bilježništvu], Službeni glasnik RM, br. 72/2016
52. Zapisnik sa sastanka predsjednika vijeća građanskog odjela održanog 23. travnja 2013.
53. *Zivilprozessordnung* od 5. prosinca 2005. (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), posljednji put izmijenjen 18. srpnja 2017. (BGBl. I S. 2745)
54. Zoroska-Kamilovska, T., Arbitražno pravo, Praven fakultet Jystinijan Prvi, Skopje, 2015.